

בס"ד. שיחת יום ג' פ' דברים, ה' מנחם-אב, ה'תשכ"ה.

יום סיום אמירת קדיש אחרי הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה

אמו של — יבדלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א

בלתי מוגה

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפרי אודות כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שרגל מלאות י"א חודש (לערך) אחרי פטירת אמו, סיים כל ששה סדרי משנה.

ולכאורה, למאי נפק"מ לפרסם את הדבר? — ועכצ"ל, שכיון שזהו סיפור שנתפרסם ע"י נשיא לחסידיו, הרי זה ענין של הוראה — וגם נתינת-כח — לכל, בנוגע לאופן ההנהגה לאחר מאה ועשרים שנה. וענין זה שייך לכל אחד ואחד, אפילו לאלו שאין באפשרותם לסיים כל ששה סדרי משנה במשך י"א חודש, מפני סיבות שאינן תלויות בהן — שגם אז יש מקום ללמוד עכ"פ ההתחלה והסוף, תוך כדי הבהרה ונתינת-טעם לעצמו שזהו רק בגלל שאינו יכול ללמוד כל הששה סדרי משנה מתחילתן ועד סופן.

ב. סיום הששה סדרי משנה הוא: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר² ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

וכידוע ישנו הסיום של רבותינו נשיאינו — כפי שכבר דובר פעם³ אודות הסיום של אדמו"ר מהר"ש על ששה סדרי משנה⁴, שבו מקשר את הסיום עם ההתחלה ("נעוץ סופן בתחלתן"⁵) — בענין דק"ש: "מאימתי קורין את שמע".

ג. והענין בזה:

בפ"ע — קה"ת תשכ"ה). ולאח"ז בסה"מ תרמ"ב ע' ערה ואילך. וראה סה"מ תרכ"ו ע' רצו ואילך. תרל"ג ח"א ע' נו ואילך. וראה גם סה"מ תרכ"ט ס"ע רכד ואילך.
(5) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(1) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' קפו (נעתק ב"היום יום" ט שבט).
(2) תהלים כט, יא.
(3) ראה תו"מ חכ"ט ע' 151.
(4) ד"ה מאימתי תרמ"ב (י"ל בקונטרס

תיבת "בשלום" (שבסיום ששה סדרי משנה) — היא מלשון ב' שלום.⁶

ובהקדמה — שכללות ענין השלום שייך רק כאשר ישנם שני דברים (ב'), כידוע שענין השלום הוא חיבור הפכים⁷, וכפי שדרשו רז"ל⁸ על הפסוק⁹ "עושה שלום במרומיו", שיש "מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש", והקב"ה "עושה שלום במרומיו", ש"אין מכבים זה את זה"; ונוסף לזה, הנה בענין השלום גופא ישנם ב' אופנים: "בשלום" — ב' שלום.

ויובן ע"פ מארז"ל¹⁰ על הפסוק¹¹ "יעשה שלום לי שלום יעשה לי", ב"פ שלום", "כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה", והיינו, ש"בשלום", ב' שלום, הם ב' הענינים ד"שלום", שלום בפמליא של מעלה, ושלום בפמליא של מטה.

ובפרטיות יותר — יש בזה גופא כו"כ דרגות¹²:

למטה מטה — הנה "פמליא של מטה" קאי על נפש הבהמית והגוף, שיש בו ריבוי אברים, בשר וגידים ועצמות וכו', ו"פמליא של מעלה" — כפי שהיא למטה, באדם עצמו — קאי על נפש האלקית.

ולמעלה יותר — קאי "פמליא של מטה" על כל הענינים שבאדם, ו"פמליא של מעלה" קאי על העולמות העליונים.

ולמעלה יותר — הנה הענין ד"למעלה מעלה עד אין קץ"¹² הוא אמיתית הענין ד"פמליא של מעלה", ו"למטה מטה עד אין תכלית"¹² הוא אמיתית הענין ד"פמליא של מטה".

וכמובן כל זה ע"פ המבואר בארוכה (ועוד יותר ברמז) בלקו"ת פ' מטות ד"ה החלצו¹³.

ד. וזהו גם תוכן הענין דק"ש שבהתחלת הש"ס — "מאימת קורין את שמע":

הענין דק"ש — "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"¹⁴ — הוא

10) סנהדרין צט, ב.

11) ישע"י כז, ה.

12) ראה תקו"ז סוף תנ"ז (וראה שם תי"ט

— מ, ב). זו"ח יתרו לד, סע"ג.

13) פה, ד ואילך.

14) ואתחנן ו, ד.

6) ד"ה מאימתי הנ"ל ע' 7. סה"מ תרמ"ב

שם ע' רפא. תרכ"ו שם ע' חצר. תרל"ג שם

ע' ס.

7) ראה תניא אגה"ק סוס"ל. ובכ"מ.

8) במדב"ר פי"ב, ח. וש"נ. הובא בתניא

אגה"ק סי"ב.

9) איוב כה, ב.

כדברי הגמרא¹⁵: "אמליכתי" למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים", וכמרומו גם בתיבת "אחד", שממליכים את הא', שרומז על "אלופו של עולם", בהח', ז' רקיעים וארץ, ובד' רוחות העולם¹⁶.

וזהו גם תוכן ענין השלום שהוא חיבור הפכים — שהרי אין לך ריחוק הערך בין שתי קצוות (ב' הפכים) גדול יותר מהריחוק (כביכול) שבין בורא לנברא, וא"כ, הענין דק"ש שעי"ז ממשיכים אלופו של עולם (בורא) למעלה ולמטה ולד' רוחות (נברא), הוא האופן היותר נעלה בענין השלום.

וכשם שיש ב' אופנים בענין השלום ("בשלום", ב' שלום, שלום בפמליא של מעלה ושלום בפמליא של מטה), כמו"כ יש ב' אופנים בק"ש: "מאימתי קורין את שמע בערבין", ו"מאימתי קורין את שמע בשחרית", וכמבואר בכ"מ (בלקוטי תורה, באמרי בינה, ובדרושי רבותינו נשיאינו שלאח"ז¹⁷, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁸) שענינם בעבודה הוא: יחודא תתאה — אתכפיא, עבודת לילה, ויחודא עילאה — אתהפכא, עבודת יום.

והתכלית היא — לאחד את שני עניני השלום הנ"ל (שלום בפמליא של מעלה ושלום בפמליא של מטה, יחו"ע ויחו"ת) באופן שנעשית תיבה אחת — "בשלום", שבה מסיימים תפלת שמו"ע ("המברך את עמו ישראל בשלום"), ובה מסיימים כל ששה סדרי משנה ("ה' יברך את עמו בשלום"), כפי שיהי' לעתיד לבוא, כמ"ש¹⁹ "ושמתי כדכד שמשותיך", "להוי כדין וכדין"²⁰, כמבואר בארוכה בהדרושים שבלקו"ת²¹.

וכשם שענין השלום הוא "כלי מחזיק ברכה", כך גם בק"ש — שלאחרי הענין ד"ה' אחד", "אמליכתי" למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים", נמשכת ברכתו של הקב"ה — כמ"ש²² "ונתתי מטר ארצכם גו' ואספת דגנך ותירושך ויצהרך וגו'", ברכה כפשוטה למטה מעשרה טפחים.

ה. ויש להוסיף ולקשר זה גם עם סיום מסכת ברכות — "אמר

19 ישעי' נד, יב.

20 ב"ב עה, א.

21 פ' ראה כד, ד ואילך. וראה שם כח, ג"ד.

22 עקב יא, יד.

15 ברכות יג, ב.

16 ראה סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א.

שו"ע ואדה"ז שם ס"ו. לקו"ת תוריע כג, ג.

17 דרושי ש"ש סד, ב. אוה"ת בלק ע' אימט.

18 סה"ש תרח"ץ ע' 262. תש"ד ע' 88.

רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר²³ וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך:

מדיוק הלשון "מרבים שלום", "ורב שלום גו'", מובן, שיש ב' אופנים בשלום (כמו "בשלום", ב' שלום): שלום מצד עצמו, וריבוי שלום.

ועוד זאת: "מרבים שלום בעולם" — שריבוי השלום נמשך דוקא בעולם, מלשון העלם והסתר²⁴.

וכן הוא בענין דק"ש (התחלת הש"ס והתחלת מסכת ברכות) — שממשיכים את הא', אלופו של עולם, שהוא למעלה מהב' ד"בראשית", אלא הוא הא' ד"אנכי"²⁵, דלא אתרמיז בשום אות וקוץ²⁶ — בעולם, בהעלם והסתר שאין למטה הימנו.

וזהו גם תוכן הענין ד"ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" (סיום הש"ס וסיום מסכת ברכות) — דקאי על התורה ("אין עוז אלא תורה"²⁷), שניתנה (לא למעלה, אלא) בארץ דוקא, בגלל ששם ישנו הענין ד"למצרים (מלשון מיצרים וגבולים) ירדתם"²⁸.

ו. המשך השיחה — המשך הביאור בסיום מסכת נזיר²⁹, שגם שם הובא המאמר "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", ושייכותו לפלוגתא דר' נהוראי ור' יוסי במשנה (בנוגע לנזירות שמואל ע"י הסכמתו לנדר חנה) ובגמרא (בנוגע למעלת העונה אמן — הסכמה — על המברך), אם הסכמה היא רק גדולה יותר, או שע"ז ניתוסף גדר חדש, כי, גם בענין "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם" יש לפרש בב' אופנים (ב' דעות), אם מעלת תלמידי חכמים היא רק גדולה יותר ממעלת חכמים, או שהיא ענין חדש; וביאור מעלת "תלמידי חכמים" דוקא, מקבל, יחוו"ת, אתכפיא, מלמטה למעלה, לגבי חכמים, יחו"ע, אתהפכא, המשכה מלמעלה למטה, כפי שיתגלה לעת"ל מעלת הבירורים ועבודת המטה, שלכן יתעלה שם ב"ן לשם ס"ג (הגימטריא ד"חנה"), "נקבה תסובב גבר"³⁰ — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה³¹ בלקו"ש חי"ח ע' 63 ואילך.

23 ישע"י שם, יג.
 24 ראה לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.
 25 ראה שיחת י"ב תמוז סל"ד (לעיל ע' ואילך). וש"נ.
 26 ירמ"י לא, כא.
 27 וש"נ.
 28 ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ובכ"מ.
 29 שבת פח, סע"ב.
 30 בשילוב שיחת י"ב תמוז הנ"ל.
 31 (לעיל ס"ע 73)

ז. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע לעבודת כל השנה כולה באמירת הקדיש:)

אע"פ שכבר נסתיימה אמירת הקדיש, כיון שנסתיים ענין הבירורים והעליות, אעפ"כ, עדיין אין זה תכלית השלימות, והראי', שהרי עדיין ישנם כמה פרטים הקשורים עם ענין היאצייט כו'; תכלית השלימות היא — כאשר יקויים היעוד³² "הקיצו ורננו שוכני עפר", ו"נקבה תסוכב גבר".

ואז תתגלה גם המעלה דיהודה לגבי יוסף, כמ"ש³³ "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", בביאת משיח צדקנו, בקרוב בימינו ממש.

* * *

ח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה בלע המות לנצח גו' (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

ט. דובר בהתוועדות דיום הש"ק³⁴ אודות פירוש רש"י בר"פ מסעי, שמביא ב' פירושים-דרושים בענין המסעות: (א) שקאי על ההילוך בעת המסעות עצמם (שזהו בדוגמת ירדת הנשמה בגוף), (ב) שקאי על ההילוך כ"שהיו חוזרין" (בדוגמת עליית הנשמה לאחרי ההסתלקות).

ועל זה אומר רש"י שזוהי "דרשה אחרת" — מעמד ומצב ואופן עבודה אחר לגמרי מאשר בעת המסעות עצמם, כי:

כל המסעות נגם אלו שבסוף שנת הארבעים, קודם שהגיעו לירדן ירחו, כמבואר בלקו"ת³⁵ ש"כל המ"ב מסעות נק' הכל אשר יצאו מארץ מצרים .. עד חנייתם בירדן ירחו"ן הם כ"משל למלך שהי' בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו";

ואילו כ"שהיו חוזרין" — נמצא בן המלך במעמד ומצב שהוא בריא לגמרי, ולא עוד אלא שניתוסף אצלו העילוי דחולה שנתרפא, אלא שזהו באופן שנעקר החולי לגמרי³⁶, שזוהי מעלת בעלי תשובה, ובפרט תשובה עילאה (כמבואר באגרת התשובה³⁷ שעל זה אמרו³⁸ "מקום

(35) מסעי פט, ב.

(36) ראה לקו"ש חל"ב ע' 72 ואילך. וש"נ.

(37) ספ"ח.

(38) ברכות לד, ב.

(32) ישע"י כו, יט.

(33) יחזקאל לו, כה. וראה תו"מ סה"מ

טבת ע' קצט ואילך. וש"נ.

(34) שיחת ש"פ מטו"מ סי"ב ואילך (לעיל

ע' 140 ואילך).

שבעלי תשובה עומדין כו"י), שעל ידה "זדונות נעשו להם כזכיות"³⁹ — כפי שיהי' לעתיד לבוא, שתהי' העלי' של ג' קליפות הטמאות לגמרי, כי "יבולע המות לנצח" ("כמ"ש"⁴⁰ בלע המות לנצח ומחה הוי' אלקים דמעה מעל כל פנים"), "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"⁴¹, כמבואר בתניא⁴².

י. ויש להוסיף ולבאר פרטי הענינים שבפירוש רש"י אודות מנין כל המסעות כ"שהיו חוזרין" — "כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך וכו'".

ובהקדמה — שכיון שרש"י מביא זאת בפירושו, הרי זה מוכרח בפשוטם של כתובים; וכיון שבפירוש רש"י יש גם ענינים מופלאים⁴³, בהכרח לומר שגם בפירוש רש"י זה ישנם ענינים מופלאים. ובפרט שפירוש זה הוא מחלק האגדה שבתורה, ש"רוב סודות התורה גנוזין בה", כמ"ש באגה"ק⁴⁴, וכפי שפוסק רבינו הזקן בהלכות ת"ת⁴⁵.

ועוד זאת, שע"פ המבואר בתניא⁴⁶ שכל הענינים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, מובן, שבמסעות גופא ישנו מעין הענינים שיהיו לעתיד לבוא.

המשך הביאור — שג' מאורעות אלו קאי על ג' המסעות הראשונים מיצי"מ עד קרי"ס (שאז נתבטלה לגמרי מציאות הלעו"ז — "וירא ישראל את מצרים מת גו"⁴⁷, מעין ודוגמת ביטול הלעו"ז לעת"ל⁴⁸): לאחר המסע הראשון מרעמסס לסוכות, נחו בלילה — "כאן ישננו"; במסע השני, מסוכות לאיתם, נתחדש הענין דענני הכבוד, שהגינו גם מפני חום השמש — "כאן הוקרנו"; ובמסע השלישי, ב"פי החירות", טענו בני"טענה שכלית נגד משה — "כאן חששת את ראשך". ובעבודת

(48) וכמשנת"ל (במאמר פ"ב ואילך) לעיל ע' 147 (ואילך)) בהעילוי דימות המשיח אפילו לגבי זמן שלמה, שזהו בדוגמת העילוי דמואס ברע לגבי סור מרע. וזהו גם העילוי דקרי"ס על יצי"מ, שביצי"מ היתה רק היציאה מן הרע, סור מרע, ואילו בקרי"ס — הנה מצד הגילוי ד"זה א-לי ואנוהו" (בשלח טו, ב), היתה גם ראי' חושיית בביטול מציאות הלעו"ז דמצרים, "כהמס דונג" (תהלים סח, ג), בדוגמת השלימות דלעת"ל ש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ו"בלע המות לנצח".

(39) יומא פו, ב.

(40) ישעי' כה, ח.

(41) זכרי' יג, ב.

(42) פ"ז.

(43) בענין זה נזכר המבואר בארוכה בלקו"ת ד"ה ולא תשבית וביאורו (ושם ה), ב ואילך) — השייכות דפנימיות התורה למקרא).

(44) סכ"ג.

(45) פ"ב ה"ב.

(46) רפל"ז.

(47) בשלח יד, ל.

האדם: בשביל ירידת הנשמה למטה⁴⁹ יש צורך בהעלם וסילוק האור לגמרי⁵⁰, בדוגמת שינה⁵¹ — "כאן ישננו"; ובוה צ"ל מעורב גם כוונת הגילוי, לקרר את גבורות הצמצום — "כאן הוקרנו"; ובשביל בחירה חפשית יש צורך שיהי' לנה"ב גם שכל — "כאן חששת את ראשך" (ולכן: "ישננו" ו"הוקרנו" — בלשון רבים, ששייך גם אצל המלך, משא"כ "חששת את ראשך" — בלשון יחיד, מצד נה"ב). ומסיים "וכו", שגם המשך הירידה שלאח"ז הוא חלק מהמסעות שהמלך "הוליקו לרפאותו" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁵² בלקו"ש ח"י"ח ע' 390 ואילך.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ויש להוסיף, שבתיבת "וכו" נכלל גם שמתברר האמת — שיהודי מלכתחילה לא חטא, כי, "יצרו (הרע) הוא שאנסו"⁵³, ובאמת אין זה "יצרו", אלא זוהי פעולת הקב"ה שברא היצה"ר,

— וכמבואר בארוכה בדרושים שבהם מבואר ענין הקניגיא דלעת"ל⁵⁴ (ובקצרה בלקו"ת⁵⁵), שלעת"ל יראו שכל העבודה עתה אינה אלא כמשל המלך שמעמיד ארי ונמר שילחמו זב"ז, ומסבב הדברים באיזה אופן תהי' המלחמה כו', ודוגמתו בנמשל, שהיהודי אינו אשם, ומצד עצמו אינו עושה עבירה כלל — אם הקב"ה לא הי' "מושך את החוטים" הלוך ושוב... כך, שזוהי אשמתו של הקב"ה; אלא, שעלה ברצונו שיהי' ענין הקניגיא — כאילו יש מלחמה, וכאילו יהודי נכשל ח"ו, ואח"כ עושה תשובה מצד עצמו (כלומר: התשובה שיהודי עושה היא מצד עצמותו, ואילו מה שנכשל ח"ו, הרי זה רק בגלל רצונו של הקב"ה) — והרי הקב"ה מתחרט על בריאת היצה"ר⁵⁶, והחרטה היא באופן

המשכת קו קצר, שמוזה יכולה להתחיל אח"כ מציאות העולמות.

51) ובלשון הקבלה: דורמיטא דז"א (ראה שער הכוונות ענין ר"ה. פע"ח שער ר"ה. ועוד).

52) בשילוב שיחת ש"פ מטו"מ הנ"ל, וד"ה באתי לגני תשל"א.

53) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

54) נסמן בלקו"ש שבפנים הערה 45.

55) ר"פ שמיני.

56) ראה סוכה נב, ב.

49) מאיגרא רמה — בחי' "טהורה היא", ועד לבחי' שלמעלה גם מ"טהורה היא", ומשם צ"ל הירידה ד"בראת" וכו', עד לבירא עמיקתא — לעולם שרובו רע, ולכן הוא עולם הקליפות, שהרשעים גוברים בו (כמובא בתניא פ"ו. פכ"ד), ושם צריכה להיות עבודת האדם, החל מהמעמד ומצב ד"עיר פרא אדם יולד" (איוב יא, יב), ו"לפתח חטאת רובך" (בראשית ד, ז).

50) כמו צמצום הראשון, שהוא באופן של סילוק לגמרי, ורק לאח"ז הי' אפ"ל

שמבטלת את הענין מעיקרו, כמו "חכם (ש) עוקר את הנדר מעיקרו"⁵⁷, וכמעלת תשובה שלימה שמבטלת את הזדונות מעיקרן, באופן שנעשים מלכתחילה זכיות⁵⁹.

ועי"ז ממשיכים גם את הגאולה העתידה לבוא באופן כזה — שיאמרו "אורך הוי' כי אנפת בי"⁵⁸, היינו, שיראו שבאמת לא הי' זה ענין של "אנפת", כי אם ענין שצריך להודות עליו ("אורך"), אלא שעד עתה הי' זה באופן של חסדים המכוסים, ולעת"ל יהי' הגילוי "כצאת השמש בגבורתו"⁵⁹, שיומשך "לאוהביו ולשומרי מצוותיו"⁶⁰, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

59) ס' שופטים ה, לא. וראה תניא פכ"ו.

60) ואתחנן ז, ט.

57) כתובות עד, ריש ע"ב.

58) ישעי' יב, א.